

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS DĖL AMŽIAUS ALYTAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS 2017 M. BIRŽELIO 29 D. SPRENDIMU PATVIRTINTOS UŽIMTUMO DIDINIMO 2017 M. PROGRAMOS NUOSTATOSE TYRIMO

2017-10-11 Nr. (17)SN-174)SP-73

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau ir – Tarnyba) 2017 m. rugpjūčio 30 d. gavo I. M. (vardas ir pavardė lygių galimybių kontrolieriui žinomi; toliau ir – pareiškėjas) skundą dėl galimos diskriminacijos dėl amžiaus. Skunde teigiama, kad Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu yra patvirtinta Užimtumo didinimo 2017 m. programa, pagal kurią numatytos socialinės paramos gavėjų grupės, tai yra, absolventai, vyrai ir moterys nuo 30 iki 40 metų bei nuo 40 iki 50 metų amžiaus. Pareiškėjas teiraujasi, kodėl nėra remiami asmenys, sulaukę 50 metų amžiaus.

Susipažinus su Alytaus miesto savivaldybės (toliau ir – Savivaldybė) interneto svetainėje paskelbta Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-251 patvirtinta Užimtumo didinimo 2017 m. programa (toliau ir – Programa) paaiškėjo, kad Programa yra skirta keturioms grupėms, piniginių socialinės paramos gavėjams, kuriems esą sunkiausia integruotis į darbo rinką: vyrams ir moterims nuo 30 iki 40 metų; vyrams ir moterims nuo 40 iki 50 metų amžiaus; absolventams bei neįgaliesiems, kurie nėra tikslinė Programos grupė, tačiau Savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamas jų įdarbinimas (Programos 2 punktas).

Lygių galimybių kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2017 m. rugsėjo 7 d. raštu Nr. (17)SN-174)S-511 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Alytaus miesto merą ir paprašė pateikti motyvuotus paaiškinimus bei atsakyti į

toliau pateiktus klausimus: kokiais kriterijais bei kokiais teisės aktais vadovaujantis Programoje pasirinkta tikslinė piniginių paramos gavėjų grupė išskirtinai nuo 30 iki 50 metų amžiaus; ar Alytaus miesto savivaldybė remia vyresnių nei 50 metų amžiaus asmenų įdarbinimą; ar yra numatytos kitos priemonės tokio amžiaus asmenų integravimuisi į darbo rinką, jeigu taip, prašyta nurodyti, kokios priemonės buvo, yra ar bus taikomos aptariamo amžiaus asmenų integracijai į darbo rinką gerinti; prašyta paaiškinti, kodėl Programoje yra eliminuojama 50 metų amžiaus sulaukusių asmenų grupė ir nėra laikoma tiksline paramos gavėjų grupe, taip pat prašyta pateikti kitus svarbius paaiškinimus, informaciją, susijusius su skundo dalyku.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

Alytaus miesto meras Vytautas Grigaravičius 2017 m. rugsėjo 12 d. raštu Nr. SD-11575(6.17) „Dėl informacijos pateikimo“ pranešė, kad nuo šių metų liepos 1 d., pasikeitus Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymui, savivaldybėms buvo perduota funkcija parengti ir įgyvendinti užimtumo didinimo programas. Rašte paaiškinta, kad, vadovaujantis šiais pakeitimais, Savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. gegužės 15 d. įsakymu Nr. DV-838 buvo sudaryta Užimtumo didinimo programos parengimo darbo grupė (toliau – Darbo grupė), kuri parengė Programą. Savivaldybės rašte pateikta informacija, kad, remiantis Užimtumo įstatymo 48 str. 2 dalimi, Programos tikslinė dalyvių grupe buvo parinkti piniginių socialinės paramos gavėjai, nes buvo stengtasi padėti labiausiai pažeidžiamoms asmenų grupėms. Programa buvo kuriama bendradarbiaujant su partneriais ir analizuojant Alytaus miesto piniginių paramos gavėjų situaciją.

Savivaldybės rašte teigiama, kad, išanalizavus ir įvertinus esamą piniginių socialinės paramos gavėjų situaciją, buvo pasirinkti 30–50 metų amžiaus asmenys dėl šio amžiaus grupės piniginių socialinės paramos gavėjams ir jų šeimos nariams kylančios didesnės rizikos patirti socialinę atskirtį. Alytaus miesto meras rašte paaiškino, kad socialinės atskirties rizika kylo dėl nepakankamų pajamų bei didesnio šeimos narių skaičiaus, šeimose esančių mažamečių, ikimokyklinio bei mokyklinio amžiaus vaikų. Pasirinkus Programoje numatytą tikslinę paramos gavėjų grupę, sudaromos sąlygos mažinti socialinę atskirtį didesnei socialinės paramos gavėjų grupei (gavėjui ir jo šeimos nariams), pagerinti asmens ir jo šeimos gyvenimo sąlygas bei sudaryti galimybes integruotis į darbo rinką, taip ugdant arba atkuriant socialinius ir darbinius įgūdžius bei ryšius. Alytaus miesto mero teigimu, socialinis partneris Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyrius įgyvendina 16–29 metų amžiaus ir vyresnių (per 50 metų) asmenų įdarbinimo rėmimo bei kitus aktyvios darbo rinkos politikos

priemonių projektus, tačiau esą apie labiausiai socialiai pažeidžiamų 30–50 amžiaus asmenų grupei skirtus projektus yra nežinoma.

Savivaldybė informavo, kad, rengiant 2018 metų užimtumo didinimo programą, ketinama praplėsti tikslines grupes, tai yra, numatyti šiuos socialinės paramos gavėjus: vyresnius kaip 40 metų asmenis ir asmenis, patiriančius socialinę riziką (šios tikslinės užimtumo didinimo programos grupės yra numatytos Užimtumo įstatymo 48 str. 2 dalyje). Taip pat išliks Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyriaus įgyvendinami projektai, prisidedantys didinant vyresnio amžiaus asmenų įdarbinimo galimybes.

Alytaus meras taip pat paaiškino, kad, pagal Užimtumo įstatymo 16 str. nuostatas, Alytaus teritorinė darbo birža taip pat įgyvendina užimtumo didinimo programas, ir dėl to vertinama bendra bedarbių ir socialinės paramos gavėjų situacija Alytaus mieste bei atsižvelgiama į socialinių partnerių pasiūlymus. Alytaus miesto vadovas taip pat informavo, kad Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyriuje yra įgyvendinamas „Vyresnio amžiaus bedarbių rėmimo“ projektas, todėl šios amžiaus grupės asmenų įdarbinimas jau yra remiamas. Savivaldybės rašte paaiškinta, kad „įgyvendinant Užimtumo didinimo programą stengiamasi padėti toms socialinės paramos gavėjų grupėms, kurios yra labiau pažeidžiamos socialinės integracijos ir socialinės atskirties srityje dėl mažesnių pajamų, tenkančių vienam šeimos nariui, bei dėl paramos įdarbinant kitose institucijose stokos, bet ne dėl asmenų amžiaus.“

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

1. Tyrimo metu buvo vertinama, ar Alytaus miesto savivaldybės taryba 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-251 patvirtintoje „Užimtumo didinimo 2017 programoje“ įtvirtino lygias teises ir galimybes asmenims nepaisant amžiaus dalyvauti Programoje ir ar nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 dalies 1 punkto (kuriame nustatyta valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareiga pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos) nuostatų.

Tiriamą skundo dalyką yra galimas Programoje nustatytos tikslinės piniginės socialinės paramos gavėjų teisių apribojimas dėl amžiaus, nes Programoje yra išskiriamos dvi amžiaus

kriterijumi apibrėžiamos asmenų grupės, tai yra, vyrai ir moterys nuo 30 iki 40 metų bei vyrai ir moterys nuo 40 iki 50 metų amžiaus, ir būtent šių asmenų įdarbinimą numatyta finansuoti Savivaldybės biudžeto lėšomis. Atsižvelgiant į tai tyrimo metu buvo nagrinėjama, kodėl jaunesni nei 30 metų bei vyresni nei 50 metų amžiaus asmenys, gaunantys piniginę socialinę paramą, nėra įtraukti į Programos tikslinės grupės sąrašą. Skundo tyrimo metu nevertinamas absolventų ir neįgaliųjų asmenų įdarbinimo subsidijavimas.

2. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsnyje reglamentuojamas lygybės principas, o šio skirsnio 21 str. įtvirtintas draudimas bet kokios diskriminacijos, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Europos Sąjungos Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyvos 2000/78/EB (toliau – Užimtumo direktyva), nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, Preambulės 8 punkte konstatuojama, kad 1999 m. gruodžio 10–11 dienomis Helsinkio Europos Vadovų Tarybos patvirtintose 2000 m. Užimtumo gairėse pabrėžiamas poreikis ypatingai atkreipti dėmesį į paramą vyresnio amžiaus darbuotojams, kad jie taptų aktyvesnė darbo jėga. Užimtumo direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą. Užimtumo direktyvos 3 str. 1 dalies a) punkte reglamentuojama jos taikymo sritis, tai yra, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ar darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą.

Pažymėtina, kad Užimtumo direktyvos 6 str. 1 dalyje yra nustatyta, jog skirtingas požiūris dėl amžiaus gali būti pateisinimas, jei pagal nacionalinę teisę jį objektyviai ir tinkamai pateisina teisėtas tikslas, įskaitant teisėtos užimtumo politikos, darbo rinkos ir profesinio mokymo tikslus, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Taigi minėto 6 str. 1 dalyje nurodyta, kad skirtingas poveikis galėtų apimti: „a) specialių sąlygų nustatymą siekiant įsidarbinti ir profesinio mokymo, įdarbinimui ir darbui, įskaitant atleidimą iš darbo ir apmokėjimo sąlygas, jaunimui, pagyvenusio amžiaus asmenims ir už priežiūrą atsakingiems asmenims, siekiant skatinti jų profesinę integraciją ir užtikrinti jų apsaugą; b) minimalaus amžiaus, profesinės patirties ar darbo stažo nustatymą siekiant įsidarbinti arba gauti tam tikrų su darbu susijusių privilegijų; c) maksimalaus įdarbinimo amžiaus nustatymą, paremtą su konkrečiomis pareigomis susijusiam

mokymui keliamais reikalavimais arba su poreikiu nustatyti atitinkamą išdirbtą laikotarpį iki išėjimo į pensiją.“

Taigi akivaizdu, kad Užimtumo direktyva valstybėms narėms suteikia teisę savo teisės aktuose nustatyti tam tikrus amžiaus apribojimus arba pirmenybės teikimą tam tikro amžiaus asmenims, bet toks skirtingas požiūris dėl amžiaus užimtumo srityje turi būti pateisintas teisėtu tikslu, o priemonės šiam tikslui pasiekti turi būti tinkamos ir būtinos.

Užimtumo direktyvos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. nustatyta, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 str. nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų¹.

Konstitucijos 29 str. įtvirtintos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 str. nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (1 str. 1 dalis).

3. Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 dalies 1 punkte nustatyta valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareiga pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, o to paties įstatymo 10 str. reglamentuota, kad nustatytų pareigų nevykdymas ar netinkamas vykdymas yra laikomas Lygių galimybių įstatymo pažeidimu.

Lygių galimybių įstatymo 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Taigi amžius yra žmogaus tapatybės požymis, kuris kinta žmogui senėjant ir dėl kurio įvairiais savo gyvenimo tarpsniais žmogus

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

gali patirti mažiau palankų elgesį, atsižvelgiant į tai, kokiomis aplinkybėmis, kokioje situacijoje ir su kokio palyginamojo amžiaus asmenimis žmogus kiekvienu konkrečiu atveju sieja mažiau palankų savęs vertinimą. Aptariamam skundo tyrimo atveju pareiškėjas nurodė 50 ir vyresnio amžiaus asmenis, kurie nepriskirti Programos tikslinei grupei; jų įdarbinimo Savivaldybė nefinansuoja, ir todėl jie patiria mažiau palankų traktavimą dėl savo amžiaus – kaip vyresni asmenys.

Lygių galimybių įstatymo 2 str. 9 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Lygių galimybių įstatymo 9 str. 1 punkte yra nustatytas išimtinis atvejis, kuomet apribojimai dėl amžiaus nėra laikomi tiesiogine diskriminacija, tai yra jeigu tie apribojimai yra įtvirtinti įstatyme ir jeigu juos pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad įstatymų leidėjas suteikia teisę tik Lietuvos Respublikos Seimui nustatyti tam tikrus apribojimus dėl amžiaus priimamuose įstatymuose ir jie nėra laikomi tiesiogine diskriminacija dėl amžiaus.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 dalyje įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, šiuo aptariamam atveju, tiriant diskriminacijos fakto buvimą arba nebuvimą, yra lyginami jaunesni nei 30 metų bei vyresni nei 50 metų piniginės socialinės paramos gavėjai, kuriems netaikomos Programos nuostatos, su 30–50 metų amžiaus piniginės socialinės paramos gavėjais bei vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis Programoje nurodyta tikslinė 30–50 metų amžiaus siekiančių įsidarbinti asmenų grupė neatsiduria labiau palankioje padėtyje nei asmenys, nepriskirti šiai grupei.

Tiriant galimos diskriminacijos dėl amžiaus faktą, būtina nustatyti, ar asmens amžius yra esminis požymis, pagrindinis faktorius, dėl kurio jis galėjo, gali ar galėtų patirti mažiau palankų elgesį. Vadovaujantis Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, elgesys su asmeniu, kai jam galimai buvo taikomas mažiau palankus elgesys dėl amžiaus, galėjo vykti praeityje, vykti esamu metu arba galėtų vykti ateityje.

Svarbu pažymėti, kad diskriminacijos faktai nustatomi remiantis faktiniais duomenimis apie įvykusį pažeidimą (mažiau palankų traktavimą patyrusiam asmeniui nurodžius *prima facie* aplinkybes, būtina nustatyti, kaip konkrečiu atveju žmogus nukentėjo dėl patirtos diskriminacijos, kokia moralinė ir materialinė žala jam padaryta, kokias pasekmes diskriminaciniai veiksmai sukėlė visuomenei ir kitas aplinkybes). Nesant konkrečių duomenų ar informacijos apie galimą diskriminacijos dėl amžiaus atvejį (nesant konkrečios diskriminaciją patyrusio asmens skundo), gali būti atliekamas hipotetinis aplinkybių vertinimas, siekiant nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl vieno ar kelių žmogaus tapatybės požymių arba

priskirtinų savybių, tai yra aptariamam atveju – dėl amžiaus, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio arba savybių.

Pareiškėjas skunde neidentifikavo savęs kaip asmens, patyrusio faktinę diskriminaciją dėl to, kad negali dalyvauti Programoje, kurioje tikslinės grupės imperatyviai apibrėžiamos amžiaus kriterijumi, taip pat nenurodė, kaip konkrečiai pablogėjo jo padėtis dėl to, kad Savivaldybė biudžeto lėšomis nefinansuoja jo įdarbinimo. Pareiškėjas tiesiog kelia retorinį klausimą: „o ką daryti asmenims virš 50 metų amžiaus?“, todėl tyrimo metu atliekamas hipotetinis aplinkybių vertinimas, siekiant išsiaiškinti, ar jaunesni nei 30 metų bei vyresni nei 50 metų piniginės socialinės paramos gavėjai galėtų atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei 30–50 metų amžiaus asmenys, priskirtini Programos tikslinei grupei. Taigi diskriminacija gali būti kildinama ir iš hipotetinių aplinkybių, kurių šiuo metu nėra, bet, įgyvendinus tam tikrą teisės aktą arba atliktus tam tikrą veiksmą, galėtų atsirasti.

4. Susipažinus su skundo tyrimo metu gautu Alytaus miesto mero paaiškinimu bei teisės aktu, reglamentuojančių užimtumo didinimo programas, nuostatomis paaiškėjo, kad:

a) Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-251 patvirtintos „Užimtumo didinimo 2017 m. programos“ įvade nurodyta, kad Programa skirta kompleksiskai spręsti Alytaus miesto gyventojų užimtumo problemas, o Programos tikslai yra: siekti kuo didesnio gyventojų užimtumo, kad miesto gyventojai turėtų galimybę dirbti kvalifikaciją atitinkantį darbą, ugdyti darbo įgūdžius ir užtikrinti tinkamą pragyvenimo lygį; integruoti neturinčius darbo gyventojus į darbo rinką ir joje išlaikyti; mažinti Alytaus miesto gyventojų socialinę atskirtį dėl negaunamų ar nepakankamų piniginių lėšų; įgyvendinant Programą skatinti sprendimų priėmimą bendradarbiavimo principu; skatinti neįgaliųjų integraciją į darbo rinką. Taigi darytina išvada, kad Programos tikslai yra tiesiogiai susiję su užimtumo didinimu Alytaus mieste;

b) Programos būklės analitinėje dalyje nurodoma, kad 2017 m. sausio–balandžio mėnesiais Alytaus mieste buvo 3 476 įregistruoti bedarbiai asmenys, iš jų ilgalaikių bedarbių – 1 027, jaunų (16–29 metų) bedarbių – 593. Toliau pateiktas paaiškinimas, kad Programos dalyviai, siekiant užtikrinti didesnes asmenų pajamas, taip pat pagerinti šeimos arba asmens gyvenimo kokybę, mažinant jų socialinę atskirtį, galės 4–5 mėnesių laikotarpiu padidinti gaunamas pajamas, įgyti darbo patirties. Be to, Programoje nurodoma, kad Programa nukreipta į keturias tikslines grupes, piniginės socialinės paramos gavėjus, kuriems sunkiausia integruotis į darbo rinką: vyrus ir moteris nuo 30 iki 40 metų amžiaus; vyrus ir moteris nuo 40 iki 50 metų amžiaus; absolventus bei neįgaliuosius. Programoje numatyta, kad planuojamos mėnesio išlaidos vienam Programos dalyviui yra 782,36 euro, įskaitant darbdaviui ir jo darbuotojui teisės aktų nustatyta tvarka privalomus mokėti mokesčius bei kitas su darbo teisiniais santykiais susijusias išmokas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Programoje nepateikiami duomenys apie bedarbių pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, taigi nėra aišku, koks yra 30–50 metų amžiaus asmenų užimtumas Alytaus mieste, neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis Programoje parinktos tikslinės asmenų grupės nuo 30 iki 40 metų ir nuo 40 iki 50 metų amžiaus ir kodėl būtent tokio amžiaus asmenų įdarbinimui numatyta skirti Savivaldybės biudžeto lėšų. Programoje bei Savivaldybės rašte taip pat nepateikiami informacija, statistikos duomenys apie 30–50 metų amžiaus pinigines socialines paramos gavėjų vidutines gaunamas pajamas, gaunamų pajamų, tenkančių vienam šeimos nariui, dydį, nėra pateikiama informacija, objektyviai pagrindžianti faktą, kad 30–50 metų amžiaus paramos gavėjų pajamos yra mažesnės nei pajamos tokių pačių socialinės paramos gavėjų, kurių amžius yra iki 30 metų arba per 50 metų.

Programoje bei Savivaldybės rašte taip pat nepateikiami statistikos duomenys, motyvuoti argumentai, pagal kuriuos būtų galima objektyviai nustatyti, kodėl būtent 30–50 metų amžiaus socialinės paramos gavėjams yra sunkiausia integruotis į darbo rinką, taip pat nepateikta duomenų, įrodymų, kuriais būtų pagrįstas Savivaldybės biudžeto asignavimų skyrimo 30–50 metų socialinės paramos gavėjams įdarbinti tikslo teisėtumas. Būtina pastebėti, kad Užimtumo įstatymo 25 str. 6 ir 8 punktuose yra numatytos darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų kategorijos, dvi iš kurių yra apibrėžiamos amžiaus kriterijumi; šioms asmenų kategorijoms priskirtini vyresni kaip 50 metų bedarbiai ir bedarbiai iki 29 metų. Taigi įstatymų leidėjas suponuoja nuomonę, kad būtent šio amžiaus asmenys Lietuvoje labiausiai susiduria su sunkumais įsidarbinant bei yra labiau pažeidžiami nei kitų amžiaus grupių, pavyzdžiui, vidutinio darbingo 30–40 metų amžiaus asmenys;

c) Užimtumo įstatymo 48 str. 1 dalyje nustatyta, kad užimtumui didinti gali būti rengiamos šios programos: nedarbo prevencijos; imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką; šio straipsnio 2 dalyje nurodytų asmenų užimtumo didinimo bei kitos programos.

Pažymėtina, kad, pagal Užimtumo įstatymo 48 straipsnio 2 dalį, užimtumo didinimo programos gali būti rengiamos konkrečioms asmenų grupėms, kurios yra nurodytos tame pačiame įstatyme, o viena iš tokių grupių yra pinigines socialines paramos gavėjai (48 str. 2 dalies 4 punktas), antroji grupė yra vyresni kaip 40 metų amžiaus asmenys (48 str. 2 dalies 10 punktas) ir kitos grupės. Atkreiptinas dėmesys, kad Užimtumo įstatymo 48 str. nuostatose įtvirtinta galimybė, bet ne prievolė rengti užimtumo didinimo to paties straipsnio 2 dalyje nurodytoms asmenų grupėms programas.

Programoje yra nustatyta, kad jos dalyviai gali būti tik pinigines socialines paramos gavėjai, atitinkantys nustatytus amžiaus kriterijus, tai yra būti ne jaunesni kaip 30 metų ir ne vyresni kaip 50 metų (30–40 metų ir 40–50 metų amžiaus asmenų grupės). Taigi akivaizdu, kad Alytaus miesto savivaldybės taryba nusprendė finansuoti pinigines socialines paramos gavėjų įdarbinimą, tačiau

nustatė papildomą atrankos kriterijų – paramos gavėjų amžių nuo 30 iki 40 metų bei nuo 40 iki 50 metų. Skundo tyrimo metu negauta duomenų, socialinių tyrimų išvadų, statistikos duomenų, patvirtinančių, kad būtent šių amžiaus grupių asmenys Alytaus mieste (arba tokia tendencija stebima Lietuvoje) yra labiau pažeidžiami socialinės integracijos ir socialinės atskirties srityje dėl mažesnių pajamų, tenkančių vienam šeimos nariui, nei asmenys, nepatenkantys į Programoje amžiaus kriterijumi apibrėžtą asmenų grupę;

d) Užimtumo įstatymo 48 str. 3 dalyje nustatyta, kad sprendimą dėl užimtumo didinimo programų rengimo ir jų finansavimo, atsižvelgdamos į jų svarbą ir paskirtį, priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė, ministerijos ir kitos valstybės institucijos, savivaldybių institucijos ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos, konsultuodamosi su socialiniais partneriais, organizacijų ir vietos bendruomenių atstovais, atstovaujančiais darbo ieškančių asmenų grupių interesams. Taigi Alytaus miesto savivaldybės taryba, patvirtinusi aptariamą Programą, realizavo Užimtumo įstatymo 48 str. 3 dalyje savivaldybės institucijai suteiktą teisę parengti ir finansuoti užimtumo didinimo programą;

e) Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 str. reglamentuojamos valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijos, o šio straipsnio 18 punkte nustatyta savivaldybių teisė dalyvauti rengiant ir įgyvendinant darbo rinkos politikos priemones ir gyventojų užimtumo programas;

f) užimtumo didinimo programos rengiamos remiantis Užimtumo didinimo programų rengimo ir jų finansavimo tvarkos aprašu (kuris yra rekomendacinio pobūdžio), patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. A1-257 (toliau – Aprašas). Aprašo 7 punkto 7.1 ir 7.2 papunkčiuose reglamentuota, kad, siekiant nustatyti užimtumo didinimo programų įgyvendinimo mastą pagal asmens poreikius, vertinamas ir analizuojamas asmenų užimtumo poreikis, pagal asmenų užimtumo poreikius nustatomos jų užimtumui didinti reikalingų paslaugų ir priemonių mastas ir rūšys. Aprašo 10 punkto nuostatose rekomenduojama, rengiant užimtumo didinimo programą, taikyti asmenų apklausos, duomenų analizės metodus, naudojant oficialius Lietuvos statistikos departamento skelbiamus duomenis, Lietuvos darbo biržos informacinės sistemos duomenis, kitų institucijų (sveikatos apsaugos, švietimo, vaiko teisių apsaugos tarnybos, policijos ir kitų įstaigų) pateiktą informaciją. Taigi darytina išvada, kad aptariama Programa turėjo būti rengiama remiantis oficialiais statistikos duomenimis, duomenų analize, kita objektyvia ir nešališka informacija, kuria būtų pagrįstas numatytų priemonių bei šių priemonių įgyvendinimui skiriamų savivaldybės biudžeto asignavimų teisėtumas;

g) Savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T-34 patvirtintame Alytaus miesto plėtros iki 2020 metų strateginiame plane (toliau – Strateginis planas) yra numatyta priemonė

Nr. 2.1.3.5, kurios tikslas subsidijuoti darbo rinkoje remiamų bedarbių įdarbinimą. Užimtumo rėmimo 2017 m. programa gali būti laikoma Strateginio plano viena iš įgyvendinimo priemonių. Pagal Strateginio plano priemonę Nr. 2.1.3.5, 2014–2020 metų laikotarpiu 8 tūkstančiams bedarbių planuota pritaikyti užimtumo rėmimo priemonės, o šias priemones numatyta finansuoti iš Europos Sąjungos lėšų bei kitų šaltinių (priemonės vykdytojai yra Alytaus darbo birža ir Savivaldybė, preliminarus lėšų poreikis 32 tūkst. eurų). Taigi akivaizdu, kad vienas iš Savivaldybės strateginių tikslų yra bedarbių įdarbinimas.

Kadangi bedarbių rėmimui skiriamo lėšos yra ribotos, gali būti finansuojamas ne visų socialinės paramos gavėjų įdarbinimas. Pagal Užimtumo rėmimo 2017 m. programos 4 punktą planuojama finansuoti 1 (vieno) asmens įdarbinimą ne ilgesniam kaip 5 mėnesių laikotarpiui; iš viso numatyta įdarbinti maždaug 46 Programos dalyvius.

Pabrėžtina, jog Alytaus miesto mero pateiktas argumentas, jog Programoje numatytų priemonių gavėjų amžiaus ribos nustatytos dėl to, jog kitų amžiaus grupių asmenys yra remiami pagal Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyriaus įgyvendinamus 16–29 metų amžiaus ir vyresnio (per 50 metų) amžiaus asmenų įdarbinimo rėmimo bei kitus aktyvios darbo rinkos politikos priemonių projektus, vertintinas kritiškai. Visų pirma, Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyriaus įgyvendinamos įdarbinimo subsidijuojant priemonės teikiamos skirtingomis, nei numatyta Programoje, sąlygomis ir tvarka (nustatomi skirtingi subsidijų skyrimo dydžiai ir terminai, priemonių gavėjams taikomi skirtingi atrankos kriterijai ir kt.)². Dėl šios priežasties negalima daryti prielaidos, jog asmenims, kurie dėl Programoje numatyto amžiaus kriterijaus netenka teisės į Programoje numatytas paramos priemones, suteikiama vienodos vertės (lygiavertė) parama pagal Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyriaus įgyvendinamas įdarbinimo subsidijuojant programas.

5. Sistemiskai vertinant aptartų teisės aktų nuostatas, galima daryti išvada, kad Alytaus miesto savivaldybės taryba turėjo teisę priimti sprendimus dėl remiamų piniginės socialinės paramos gavėjų įdarbinimo ir skirti Savivaldybės biudžeto lėšų tokiems asmenims įdarbinti, tačiau skundo tyrimo metu nebuvo negauta duomenų, informacijos, o Savivaldybės 2017 m. rugsėjo 12 d. rašte nepateikti motyvuoti paaiškinimai, kuriais būtų objektyviai pagrįsta, kad būtent 30–40 metų bei 40–50 metų amžiaus piniginės socialinės paramos gavėjams yra sunkiausia integruotis į darbo rinką, kad jie patiria socialinę atskirtį, kad būtent šio amžiaus asmenys yra labiau pažeidžiami socialinės integracijos ir socialinės atskirties srityje dėl mažesnių pajamų, tenkančių vienam šeimos nariui, nei asmenys iki 30 metų arba vyresni nei 50 metų amžiaus darbingi asmenys, kurie taip pat yra piniginės socialinės paramos gavėjai.

---

² http://www.ldb.lt/Informacija/PaslaugosAsmenims/Puslapiai/idarbinimas_subsidijuojant_d.aspx

Atsižvelgiant į tai, hipotetiškai galima daryti išvadą, kad piniginės socialinės paramos gavėjai iki 30 metų bei sulaukę 50 metų amžiaus, nepatenkantys pagal savo amžių į tikslinę Programoje numatytą asmenų grupę, bet siekiantys padidinti savo pajamas darbinėmis pajamomis, galėtų atsidurti mažiau palankioje padėtyje siekiant įsidarbinti vien todėl, kad jų įdarbinimas nebūtų subsidijuojamas Alytaus miesto savivaldybės biudžeto lėšomis. Savaiame suprantama, kad Savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamas bedarbių įdarbinimas, nors ir trumpam laikotarpiui, darbdaviui yra labiau patrauklus finansine prasme, ir todėl darbdavys, tikėtina, labiau linkęs priimti į darbą asmenis, kai jų įdarbinimas yra subsidijuojamas Savivaldybės biudžeto lėšomis. Dėl nurodytų priežasčių Programoje numatyta tikslinė piniginės socialinės paramos gavėjų grupė nuo 30 iki 50 metų amžiaus įdarbinimo srityje galėtų atsidurti prioritetinėje padėtyje, palyginus su kito amžiaus asmenų grupe. Taigi galima konstatuoti, kad Alytaus miesto savivaldybės taryba, 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-251 patvirtinusi Užimtumo didinimo 2017 m. programą, netinkamai vykdė Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 dalies 1 punktą, nustatantį valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant amžiaus, ir neužtikrino asmenims iki 30 metų bei asmenims per 50 metų (piniginės socialinės paramos gavėjams) įgyti teisę įsidarbinti į savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamas darbo vietas vienodomis sąlygomis su 30-50 metų amžiaus asmenimis (Programos tikslinės grupės dalyviais). Atkreiptinas dėmesys, kad skundo tyrimo metu buvo vertinamas tik Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-251 patvirtintos Užimtumo didinimo 2017 m. programos nuostatų atitikimas Lygių galimybių įstatymo nuostatoms, tyrimo metu nevertinamos Alytaus teritorinės darbo biržos Alytaus skyriuje įgyvendinamos programos, skirtos vyresnio amžiaus asmenų įdarbinimo galimybėms didinti.

Dėl pirmiau nurodytų priežasčių, vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 14 str., 17 str., 29 str. 2 dalies 2 punktu ir 30 str. 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Alytaus miesto savivaldybės tarybą ir siūlyti pakeisti 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-251 patvirtintą Užimtumo didinimo 2017 m. programą bei užtikrinti visiems piniginės socialinės paramos gavėjams nepaisant amžiaus lygias teises ir galimybes įsidarbinti į Savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamą darbo vietą.

2. Įpareigoti Alytaus miesto savivaldybės administraciją išnagrinėti lygių galimybių kontrolieriaus sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymo eigą informuoti lygių galimybių kontrolierių per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Alytaus miesto savivaldybės tarybą ir Alytaus miesto savivaldybės administraciją bei pareiškėją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, Vilnius) arba Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierius,
laikinais pavaduojantis lygių galimybių kontrolierių

Raimondas Šukys